

# ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի և տարվանը 6 ռուբլի  
Առանձին համարները 5 կոպեկով:  
  
(Ժողովրդական գրականության միությունը)  
  
(Մարաբադի գրականության միությունը)  
Трудовой Редакция „Мелк“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ  
(Նաղի կիրակի և տոն օրերին)  
  
Հայտարարութիւն ընդունելու և ամեն ինչով  
  
Հայտարարութիւնների համար վճարում են  
իրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

## ՄԻ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Երբ, երկու տարի սրանից առաջ, մենք «Մշակը» ամենօրեայ դարձրինք, շատերը կարծում էին որ ոչ թէ միայն դժուար է, բայց և գրեթէ անհնարին է ամենօրեայ հայաց թերթ հրատարակել: Հատկապես հաւատացած էին, որ նիւթերը ամենօրեայ հայաց թերթի համար միշտ կը պակասեն:

Բայց, ընդհակառակն, երկու տարվայ փորձը ցոյց է տուել, որ ոչ թէ միայն մենք երբեք չը զգացինք նիւթի պակասութիւնը, այլ տպագրութեան համար մեզ ուղարկվող նիւթը այնքան առատ էր լինում, որ մենք հազիւ կարողանում էինք կանոնաւոր կերպով տպագրել խմբագրութեան մէջ եղած բոլոր յօդուածները, և

շատ անգամ այլ և այլ գրուածները մեծ քանակութեամբ դիպում էին խմբագրական սեղանի վրա:

Մենք առանց պարծենալու և առանց չափազանցութիւնն անելու, կարող ենք ասել, որ եթէ մենք դրամական միջոցներ ունենայինք, հեշտութեամբ կարող էինք «Մշակը» օրը երկու անգամ հրատարակել, մինչև այն աստիճան նիւթերը առատ են խմբագրութեան մէջ:

Պարզ է, ուրեմն, որ այդ տեսակ հանգամանքներում մեր լրագրի էջերի ամեն մի փոքրիկ անկիւնը մեզ համար թանկ է...

Նիւթերի մի այսպիսի ահագին քանակութիւն ձեռքի տակ ունենալով, մենք ամեն ջանք էինք գործ դնում որպէս զի նիւթերի զգոյշ ընտրութիւնն անելով, տպագրենք այնպիսի յօդուածներ, որոնք կարող էին հետաքրքրելի, դիւրամարս լինել ընթերցողի համար: Բայց մի և նոյն ժամանակ պէտք է աշխատէինք բազմակողմանի դարձնել մեր լրագրի ընթերցանութիւնը:

Բայց, ահա, մի քանիսն են, կար-

ծելով որ ազգային թերթը պարտաւոր է ամեն բան տպագրել իր էջերում, ինչ որ ազգային գոյն ունի, սկսեցին ամեն կողմից, հայաբնակ ամեն բազարներից և գիւղերից ուղարկել մեզ նուիրատուութիւնների զանազան ցուցակներ: Մենք չենք խօսում նուիրատուութիւնների այն ցուցակների մասին, որոնց գումարները մեր խմբագրութեանն են յանձնվում: մի որ և է բարեգործական նպատակով փողերն ընդունելով, մենք ի հարկէ պարտաւոր ենք տպել մեր լրագրի մէջ և այն անձանց ազգանունները, որոնք նուիրում են յիշեալ փողերը: Ինչ գումարի է հասնում նուիրատուութիւնը, — դա մի և նոյն է՝ հազար ռուբլի թէ հինգ կոպեկ... Փողը ընդունելով, մենք ի հարկէ, մեր պարտաւորութիւնը կը համարենք միշտ տպագրել և նուիրատու անձանց ցուցակը, դա մի տեսակ ապահովագիր է, որ խմբագրութիւնը տալիս է նուիրատու անձանց, որոնք հաւատացել են նրան և յանձնել են նրան իրանց լուսնները: Զր մոռանանք, մանաւանդ, որ «Մշակը»

կը տպուի էր միշտ ազգանունների ցուցակները այն նուիրատուութիւնների, որոնց նպատակը ինքն էր բարոգում հասարակութեան մէջ:

Բայց ի՞նչ կը նշանակի տպել, օրինակ, այնպիսի նուիրատուների ցուցակները, որոնց հաւաքված փողերը մեր խմբագրութեանն են յանձնվում: Գիցուք Նազուի մէջ հաւաքվում են փողերը յօդուատագրի, կամ Գանձակի մէջ հանդանակութիւն է լինում յօդուատաշէն գիւղի դպրոցի, կամ Արին Բգուի մէջ հաւաքվում են փողերը հացի կարօտեալների համար, — և այդ բոլոր նուիրատուութիւնների ցուցակները «Մշակին» են ուղարկվում, մեր լրագրի էջերի մէջ տպագրելու համար:

Բայց եթէ մենք այդ տեսակ նուիրատուութիւնների ցուցակները կը տպենք, էլ տեղ չի լինի «Մշակի» մէջ ոչ առաջնորդող յօդուածի, ոչ ֆելետոնի, ոչ քանասիրականի, ոչ նամակների և այլ նիւթերի համար:

Ինչքան էլ համակրէինք մենք որ և է օգտուէտ նուիրատու-

## ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«Ничье духомъ» драма въ 4-хъ дѣйств. соч. Н. А. Потѣхина. — Հոգով ազգանունը դրամա 4 գործողութեամբ, հեղ. Ն. Ա. Պոտեխին:

Յունիսի 19-ին թիֆլիսի ռուսաց դերասանական խումբը ներկայացրեց Ամարային թատրոնում Պոտեխինի «Հոգով ազգանունը» դրաման:

Եւ կուգենային ծանօթացնել մեր հայ հասարակութիւնը այդ պիէսայի հետ, որպէս զի ցոյց տաւ թէ խելացի, կենդանի և իշխական պիէսան ինչքան նիւթ կարող է տալ մտածողութեան և դատողութեան համար և ինչ անանցնելի անդունդ կայ այդ տեսակ պիէսաների և այն գրուածների մէջ, որոնցով կերակրուի մեզ հայաց դերասանական մշտական խմբի կոմիտեան:

Նաղէժդա Պալլոյան կ'օնջ օրօվա մի երկուստարի կին է, որին, որպէս իր սիրուհի, պահում է իր տանը և նրա հետ ապրում է կարաբան օվ ծառայութեան չորստարական տուած մի օֆիցեր:

Կարաբանովի տանը ամեն օր հաւաքվում են ամեն տեսակ երկտաւարներ, ուտում, խմում են և թուղթ են խաղում նրա տանը: Կարաբանով ունի մարդ է երևում, բայց ոչ որ չէ նկատում որ նրա կարողութեան աղբիւրը թղթախաղի մէջ գործածվող խաղախաղներից է ծագում... Կա-

րաբանով այն է, ինչ որ թղթախաղի մէջ շուրջ էր են անուանում...

Այդ խաղախաղի շնորհիւ է որ Կարաբանով կարողանում է չքեղ կերպով ապրել, պահել մի սիրուհի, միտ ընդունել հիւրեր:

Կօնջօրվան ուրախ, անփոքր և գոց անբարոյական կեանք է անցնում, բայց ինչքան էլ ընկած լինէր նա, նրա մէջ կայ ազնուութիւն, պատի զգացմունք... Նրան յայտնի չէ թէ Կարաբանով խաղախաղի և անազնիւ թղթախաղով է ապրում, նա կարծում է միայն որ իր սիրկանը բաղդ ունի և միշտ տանում է թղթախաղում: Նա ինքն էլ մասնակցում է թղթախաղին: Բայց մի երեկոյ թղթախաղի ժամանակ, նա նկատում է իր սիրկանի խաղութիւնը... Նա կանգնեցնում է խաղը և բացարձակ, ամենքի առջև, մոռանալով որ ինքն նիւթապէս կախված է Կարաբանովից, մեղադրում է նրան խաղախաղի մէջ, բարձրանում է աղմուկ և Կարաբանով վրդովված իր սիրուհու դէմ, անարգում է նրան ամենքի առջև և դարձում է նրա երեսին կարտաները...

Այդ անցքին ներկայ է գտնվում երկտաւարը Նիկոլայ Պետրովիչ Ալեկին: Այդ երկտաւարը, որ գտնվում է աղբուհի ծառայութեան մէջ, յաճախելով Կարաբանովի տունը, վաղուց է արդէն որ համակրում էր նրա սիրուհուն, բայց այդ երեկոյ տեսնելով ինչպէս անարգված է խելք կինը, Ալեկին բացարձակապէս նրա կողմն է բռնում և յայտնվում է նրա պաշտպան:

— Ինչ իրաւունքով դուք նրա պաշտպան էք հանդիսանում, զայրացած ձայնով գոռում է Կարաբանով, զիմելով Ալեկինին:

— Այն իրաւունքով որ սալի նշանած է, պատասխանում է Ալեկին, եւ հրապարակապէս յայտնում է որ գիտատարութիւն ունի նրա հետ ամուսնանալ:

Այդ խօսքերից յետոյ Կարաբանով մնամարտութեան է հրաւիրում Ալեկինին:

Այն օրպէից Կօնջօրվա խոր և անկեղծ սիրով սիրում է Ալեկինին:

Թողնում եմ պիէսայի մանրամասնութիւնները, ինչպէս դու էլ չես կայանում, որովհետեւ ինքն Նաղէժդա Պալլոյան վախճանով իր սիրածի կեանքի համար, վստահանում է ուղղակի դիմել Ալեկինի հօրը, գնելու Ալեկինին, աղաչելով սրբան, որ ամեն միջոցներ գործ դնի մնամարտութեան կայանալուն արգելք դնելու համար, թողնում եմ այն մանրամասնները, ինչպէս գնեկալոր խորհուրդներ է տալիս իր որդուն չը պատկիւն Կօնջօրվայի հետ, ինչպէս երկտաւարի մայրը, աղաւաղեալական զգացմունքների և նախապաշարմունքների մէջ մեծացած, վրդովված է որ իր որդին պատկիւն է մի ընկած կնոջ հետ, որ նրա կարծիքով սիրել չէ կարող... Նա իր որդու ամուսնութեան վրա նայում է միմիայն հասարակական կարծիքի կէտից, սկսնդալի, խայտառակութեան տեսակէտից... Թողնում եմ այդ բոլոր մանրամասնները և անցնում եմ ուղղակի այդ պիէսի, երբ երկտաւարը զոյգը, արդէն ամուսնացած, յետ է քաշվել քաղաքից և կենում է ամարանոցում:

Ալեկին սարափիլի յանդուգն քայլ է արել հասարակական կարծիքի դէմ, Նա ծառայող է և սովորված իր ծառայութեան չորստարական տալ: Նա նիւթական մեծ միջոցներ ունի, նա շատ լաւ կարող է յետ քաշված կենցաղով գիւղում ասպրել իր կնոջ հետ... Կինը նրան անկեղծ, անվերջանալի, խոր սիրով սիրում է, նա պաշտում է իր մարդուն, նա ամբողջ օր նրա մասին է հոգում, նրա բացակայութեան ժամանակ իր մարդու վրա է միայն մտածում, նա, որ սովոր էր ուրախ, չքեղ կեանքին, — համեստ է դարձել և ամենամեծ զուար-

ծութիւն է գտնում անային, փակված կեանքի մէջ... Նրա ամբողջ կեանքի նպատակն է իր սէրը գէպի Նիկոլայ Պետրովիչը:

Բայց Նաղէժդա Պալլոյան, թէև շատ բարեւոր և ազնիւ, բայց անուս, հասարակ գրեթէ անգրագէտ աղջիկ է: Նա իր ամբողջ երջանկութիւնը այժմ գտնում է իր սիրոյ մէջ և համեստ, յետ քաշված, հանդարտ գիւղական կեանքի մէջ... Նա ոչինչ աւելի չէ ցանկանում:

Բայց այդպէս չէ Ալեկինը: Նա որ առաջին շաբաթները յափշտակված սիրում էր Նաղէժդային, փոքր առ փոքր սկսում է ձգտել զգալ իր նախկին ցրված, չքեղ հասարակական կեանքը: Նա մեծացել և կրթվել է Ս. Պետերբուրգի բարձրատիճան պաշտօնականների չըլանում, այդ չըլանի կեանքի եղանակը, սովորութիւնները, նրա բարք ու վարքը՝ անհրաժեշտ պահանջ են դարձել երկտաւարը Ալեկինի համար... Նա սկսում է հետզհետեւ բարոյապէս տանջվել իր այժման միակերպ կեանքի մէջ:

Այդ դեռ բաւական չէ Ալեկին սովոր է հասարակական կեանքին, իր կնոջ հասարակութիւնը նրա համար բաւական չէ, որքան էլ հաւատացած լինէր նա Նաղէժդա Պալլոյանի սիրոյ անկեղծ զգացմունքի մէջ: Եւ ծանօթները նրա արած քայլից յետոյ բոլորն էլ հրաժարվել են նրանից և էլ երբեք չեն ընդունի նրան իրանց տանը, շուրքը, որոնց հետ նա աշխատում է ծանօթութիւն կապել, թէև առաջին անգամ քաղաքապետի կերպով են ընդունում նրան և կնոջը, բայց այնու ամենայնիւ աշխատում են երկար չը պահպանել ծանօթութիւնը և մինչև անգամ հասարակ քաղաքապետութեան կանոնների դէմ մեղադրելով, վիզիտ չեն յետ տալիս Ալեկինին ու նրա կնոջը... Վերջապէս Ալեկին փորձում է երկալ իր կնոջ հետ բոլորովին անտարբեր չըլաններում, որտեղ ամեն



Թեան գործին, այնու ամենայնիւ եթէ մի անգամ տպենք մի ցուցակ այնպիսի նուիրատուութիւնների, որոնք մեր ձեռքը յանձնված չեն,—այնուհետեւ «Մշակի» ամբողջ համարները կը լցվեն միմիայն ազգանուններով և Թանայաններով:

Մեզ ուղարկվող նուիրատուութիւնների ցուցակը մենք միշտ կը տպենք, բայց ուրիշ որ և է մինչև անգամ ամենաօգտաւետ նուիրատուութիւնների ցուցակները,—մենք երբէք չենք կարող տպել:

Գ. Ա.

## ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

3 փետրվարի

Տուեցէք մեզ հաց, տուեցէք մեզ ջուր, չափ խնդրե՛ք... ու՛մ համար առաջին հարցը չէ... ո՛վ է այն մարդը՝ որ նախ և առաջ իր հացի վրա չէ մտածում...

—Ո՛ր հը... և ամենքը կասեն մեզ, Ներկայումս նախիջանցու առաջին հարցն է հաց և ապա ջուրը: Լաց՝ որ ներկայ թանգութեան ժամանակ ապրէ, և ջուր, որ մշտական հաց ունենայ առատութեամբ: Հրաշք է, ուղիղի ասած, որ այն գերդաստանները, որոնք ապրում էին 40 կոպէկանոց հաց ուտելով, այժմ ապրում են 3 ռուբ. աւելի ևս վճարելով այն հացի փոխանակ կեցոտող մի նիւթ ուտելով: Հրաշք է այդ, որ նախիջանցի հայ աղքատը, համեմատաբար շատ նուազ է՝ քան իր դրացի թուրքը: Ո՛վ է կերակրում այս ծոյղ արհեստաւորներին, հայի բազմաթիւ գերդաստանը...

Երբ փողոց էք դուրս գալիս, ձեզ չըմպաւորում են սովալլուկ թուրք երեխայք, ծեր կանայք և մարդիկ:

Ինչ էք լսում դոցանից. «չօրաց փուլի» (հացի փող) և միշտ հացի փող.....

մարդ, մանաւանդ փող վճարելով, իրաւունք ունի երևալ, այն է այցներում, որտեղ երաժշտութիւն է լինում, և առհասարակ հասարակական զուարճութեան տեղերում: Բայց ոչ թէ միայն այս տեսակ տեղերում, այլ մինչև անգամ փողոցում, երբ Ալէկին ձեռք ձեռքի տուած իր կնոջ հետ անցնում է, նա ամեն կողմից իր փող ուղղված կասկածաւոր և ծաղրական հայացքներ է նկատում, ամենքի երեսի վրա երկվտանգ ժպիտներ է տեսնում, մինչև անգամ լսում է յանդուգն ակնարկութիւններ իր և իր կնոջ վերաբերութեամբ:

Նա այնպիսի է այնուհետեւ ոչ մի տեղ չերևալ իր կնոջ հետ, զանգառովում է այդ մասին իր կնոջը, բայց սրանից միշտ մի և նոյն պատասխան է ստանում. «Բիշ հարկաւոր է մեզ հասարակութիւնը, երբ որ մենք միմեանց այլաբան սիրում ենք: միթէ մենք չենք կարող բաւականապէս մեր փոխադարձ հասարակութեամբ...»

Բայց այդ տեսակ կեանք չէ կարող բաւականացնել երիտասարդին, որ սովոր էր մայրաքաղաքի չեղէ կեանքին, որ ընդունված էր ամենաբարձր արիտակրական աներում, որ Ս. Պետերբուրգի բանջարի տակ անսպասելի անգամ էր և այլև... Այժմեան կեանքը նրան անտանելի է...

Զանկարծ Ալէկին ստանում է մի նամակ որ նրան սև և ցրտիւն Անգլիական կուրբի մէջ անգամ ընտրելու ժամանակ... Ուրեմն Ս. Պետերբուրգի լուս հասարակութիւնը պաշտօնապէս բողոքում է նրա ամուսնութեան դէմ, նրան անարժան է համարում իր ամենաչեղէ կուրբներից միում անգամ լինելու...

Այդ անգործ վերջին հարուած է տալիս երիտասարդի անձնասիրութեան զգացմունքին...

—միթէ առանց կուրբի մէջ անդամ լինելու զու չես կարող ապրել, միթէ իմ սէրը չէ փո-

Անտանելի, թէ տանելի՝ այս է մեր ամենօրեայ տեսարանը ահա այս երկու երեք ամիս: Ինչ կամենաք արեցէք, բայց նուազած մանուկի դէմը չարժում է ձեր գութը: Երկուսն էլ պարսկուհին և գրկի երեխան աւելի աղքատ են քան թէ ժառար խիստ կամքը: Երկուսից մէկն է՝ կամ դուրս չը պէտք է գաք, կամ պէտք է պղնձի դուրսնեք շատ վեր առնէք տանիցը դուրս գալու ժամանակ: քաղցի ձայնը՝ ընտելեան ձայն է—սիրտդ զննիր:

Մնում է երկրորդ խնդիրը՝ այն, որ մենք ջուր չունենք, իմ կարծիքով Նախիջանի համար սա առաջին պահանջ է:

Հացը միայն այս տարի է՝ որ Նախիջանը չունի և այդ գլխաւորապէս ջուր չը լինելու համար, բայց ջուրը միշտ և ամենայն տարի պակասում է: Եթէ հացի համար մի անձն ինքնապաշտ կեղաւ, քանի անձինք մինչև այժմ ջրի պատճառաւ սպաւ: վել և միմեանց զուլիս են ջարդել, քանիսը բանտը գնացել, քանիսը ջրպետի և պ. պրիստանների ու նրանց անասունների մարտիկ տակը կուշ ու ձիգ ենել: վերջապէս որքան այգիներ, որքան ծառեր չորացան և չորանում են այստեղ ջուր չը լինելու պատճառով: Խիստ ցուրտը՝ որ հասաւ քսան մի աստիճանին, օգնեց քաղցի աղեղնութեանը և թշուառութիւնները բազմապատկեց. օգնեց աւելի զորացնելու այն բուսականութիւնը, որը անցնաւ ամառուանից արդէն կիսաչոր էր մնացել: Մեր ապրիլ և մայիսը՝ ուրախ չէ երևալու մեզ: Մեր ծառերը և որթերը չորացած և ցրտատար են: գտնելու:

Խօսել այժմ ջրի մասին, երբ ամենայն տեղ արշինապի ձիւրը պատել է, և երբ շատերը քաղցից և ոչ թէ ծառաւից պիտի տանջվեն և մեռնեն, այդ, սա շատերի համար մի կատակերգութիւն կերտար, ինչպէս անցնալ զարնանը շատերին կատակ էր թւում, երբ սովի մասին խօսել էր լինում:

Մի ամսից յետոյ այստեղ պէտք է ջրպետի ընտրութիւնը լինի: Գուցէ դարձեալ այդ պատճառով մեր վաղաժամօքի Գալաթիայի սեփականէ, ինչպէս անում է նա չորս տարի շարունակ: Բայց չէ, կարծում ենք, որ բաւական է մեզ մեր սեփական անհաշուկանից զննելով... պէտք է այդ պատճառի համար ոչ թէ մի մարդ, այլ երկու կամ երեքին ընտրել, իսկ վերաբեռնութիւնը կարելի է մի արդարադատ անձի յանձնել:

Այսօր մեծ հանդիսով թաղում էին մեր քաղաքի հանգուցեալ կրօնաւորաց Տէր-Թադէոս քահանային և մի ճառասաց քահանայ մի ծիծաղելի համեմատութիւն արաւ կրօնաւորացի աղեղնութեան մասին Նախիջանի լուսաւորութեան վրա, ասելով Նախիջանը, որ բոլորովին խաւար է, միայն սա եղաւ որ լուսաւորութիւն ստացաւ և լուսաւորում էր, բայց այժմ երբ սա մեռաւ, մեռաւ և այդ լուսաւորութիւնը... կեցցէ ճառախօսը, որ

խաբինում ամեն բան, մօտաւորապէս այս խօսքերով նկատում է նրան կինը:

—Ու, ես առանց հասարակական կեանքի լայն շրջանի մէջ պտտելուց, ապրել չեմ կարող, պատասխանում է մարդը: Ես, ի՞նչ, չեմ կարող գործ անել տարբեր ի կուրբի անդամ գրել...

Հետզհետեւ Ալէկին սկսում է աւելի և աւելի յաճախ բացակայ լինել տանից: Նա գնում է Մոսկովա, Ս. Պետերբուրգ, ընկնում է այնտեղ զանազան զուարճութիւնների տեսից և երբ վերադառնում է տուն, աչիստում է միայն մի քանի ժամ, շատ շատ մի օր մնալ իր կնոջ հետ և շուտով կրկին ճանապարհ ընկնել, գառնառ թերևելով որ նշանաւոր և անհրաժեշտ գործեր ունի մայրաքաղաքում... Կինը տանը նստած, ոչ ոքին չէ ուզում ընդունել, ոչ ոքին չէ կամենում տեսնել, Թիսուր է, յուսահատված է, ամբողջ օր լաց է լինում... նրա մէջ ծնվում է նախազգացմունքը թէ Նիկոլայ այլ ևս իրան չէ սիրում... Բայց նա դարձեալ չենք սրտով սիրում է իր մարդուն:

Մի օր Ալէկին տուն է վերադառնում Մոսկովայից: Կինը անչափ երջանիկ է կրկին իր սիրածին տանելու: Բայց նրա ուրախութիւնը երկար չէ տևում: Մարդը յայտնում է որ մի քանի ժամից յետոյ կրկին նստելու է երկաթուղի և գնալու է Մոսկովա, որտեղ անհրաժեշտ գործեր են սպասում իրան: Ինչեւէ կինը զաւաճեցած սրտով գնում է իր մարդու համար ճանապարհի չորսը և ուրիշ անհրաժեշտ առարկաներ պատրաստելու... Եւ ահա Ալէկին մի երկուր մեծօրոգի մէջ յայտնում է որ ստիպված է մտապէս թողնել իր կնոջը: Ահա մօտաւորապէս այդ նշանաւոր մեծօրոգի մէջ յայտնված միտքը:

«Ես սիրում եմ իմ կնոջը, ես գիտեմ որ նրա սէրն էլ զէպի ինձ մի անկեղծ, անսպասելի, ջերմ զգացմունք է: Ես, գուցէ, արժանի էլ չեմ

այսպէս ճշմարտութիւն է յայտնում. Նախիջանը այսպէս էր, կրօնաւորացի էլ ոչինչ չը կարողացաւ չինել և երբ դա էլ մեռաւ, ուրեմն մեռած է ամենայն յաւակալութիւն: Զանկարի էր, որ արդարաբերան ճառախօսը աւելացնէր զև որքան մեզպէս հոգեւորականներ կանք, որ լուսաւորելու տեղ խաւարեցնում ենք, հետեւեմք այս հանգուցեալի արժանաւոր չափիդներին՝ պառկէինք մեր տանը, ստանայինք ռոճիկը և կապանդէինք հայ կրօնի և լեզուի ուսման ընթացքը որպէս ահա այս վեց ամիս հիւանդութեամբ և քսան տարի անգործութեամբ արել է սա, այն ժամանակ Նախիջանը աւելի շուտ կը լուսաւորվէր: Պակաս չէր և միւս ճառախօսի բանաստեղծական տաղանդը՝ երբ վարդ և մանուշակ էր հրամայում սփռել արշինապի թանգութեամբ ձիւնի վրա որպէս զի...»

Ո՛վասնայ, իմ ճառախօս հայրերին: Բայց երիտասարդներ, նախ և առաջ ուսէ՛ք աւետարանը ուղիղ կարգաւ և ապա ճառեր գրեցէ՛ք, և բարեկամաբար ձեզ կասեմ ճառեր գրելու համար, որքան կարող էք շատ գրեք կարգացէ՛ք:

«Մշակի» անցեալ տարվայ նոյնմեքերի համարներից մէկին մէջ ասված էր, որ Նիւսիմուզ գիւղում օրիորդական դպրոց է բացված, որ ուսումնարանը ձրիաբար նստարաններ է ստացել, աշակերտութիւնով լցվել է: Մենք մտանք այդ ուսումնարանը և բացի քանի չափ ցրտից զոգողող մանուկներին ոչ ոքի չը գտանք: Ուսուցիչն անգամ փախել էր իր բնակարանից:

Կրկին թաղութեան ներկայացուցիչ եղաւ այստեղ. խաղացին Քէլագոս կոմ. 3 ար. Գ. Ստեղծականացի և Սակի Պետրովիչ զօրեղում վճարվում: Խուճըր բաւական այլատեսաւք և մի և նոյն ժամանակ անբաւականութիւն է կրում (մանաւանդ հրապարակի ասպետներին):

Ներկայացուցիչ տեղական դպրոցի օգտին էր և 81 ռուբ. եկամուտ տուեց:

Յուրաքանչեւ և մի աստիճանին հանելուցը և բաւական բաներ տալնուցը և գինու ամաններ ճարեցնելուց ու քաղցած մարդկանց աւելի տանելուց զկնի, ահա մի շարք է, որ Օւից բարձրանում է և ձիւրը հալվում ու ցեխեր է անում, անշուշտ քնքրյալ տունկեր և բաց մնացած խաղողները որտաւոր եղած կը լինեն:

Ուսումնարանի հոգաբարձու, որ առաջին ներկայացմանը օգնեց խմբին և կաստան իր ձեռին ունէր, խաղցեց վերջում, որովհետեւ խուճըր կամեցաւ հալի տեսնել: Հալիւր մնաց և գուցէ երկար մնայ, բայց այդ պարտք, որ սովոր է ամեն բանում իր հսւր յառաջ քել, յայտնում է՝ որ ուսումնարանի հոգաբարձութենից էլ է հրաժարվում (որպէս թէ ուսումնարանի չէնքը մալվել է նորա շատ զարկ ու գնալով): Շատ լաւ կանէին այսպիսի հոգաբարձու պարտքներ, որ առաջ թողնէին հոգաբարձութեան սուրբ գործը, որ թխան

նրա սիրոյ, բայց այդ տեսակ կեանքը ինձ համար անտանելի է: Ես հասարակական կարծիքի դէմ մի յանդուգն քայլ գործեցի, բայց հասարակութեան դէմ կուրելով, ես իմ ոյծերից վեր մի բնւ. շալակից իմ ուսերի վրա: Այդ տեսակ քայլն անորոշ ինձանից աւելի բարոյական ոյծ, աւելի կամքի հաստատութիւն պէտք է ունենայ, որպէս զի մէնակ կարողանայ մաքաւել ամբողջ հասարակութեան դէմ...»

Մի քանի օրից յետոյ Նաղէժա Պապովան մի նամակ է ստանում Մոսկովայից, որի մէջ Ալէկին յայտնում է նրան, որ նրա հետ ամուսնանալով մի մեծ սխալ է գործել, որին ուղղել կարելի է միայն նրանով որ միմեանցից չառապէս բաժանվեն: Նամակի մէջ զրկված են մի քանի տոկոսաբեր տոմսակներ, բաւական խոշոր գումարի,— դրանցից ստացվելու տոկոսները այն տարեկան թոշակն են, որ մարդը նշանակում է իր կնոջը:

Նաղէժա Պապովան զոհաբախված, յուսահատված, քիչ է մնում ուշաքափ լինի... Նա լաց է լինում և վերջնելով սեղանից իր մարդու լուսաւոր պատկերը, վերջին անգամ համբուրում է այն մարդու պատկերը, որին նա այդքան սիրում էր, բայց որ այժմ ոչինչ չէ նրա համար... Նա հասած է վերջին ծայր յուսահատութեան... Բայց յանկարծ նա կրկին սիրտ է առնում, նրա հոգեկան տրամադրութիւնը մի անգամից փոխվում է... Նա արհամարհանքով չարտում է իրան ուղարկած փողերը...

«Ես հաւատացի կեանքին, հաւատացի սիրոյ զգացմունքին, հաւատացի մարդու աղեղնութեան ու անկեղծութեանը, բայց այժմ ես տեսնում եմ թէ կեանքին մէջ ոչինչ սուրբ բան չը կայ, ամեն բան սուտ է, ամեն բան կեղծաւորութիւն ու խաբարայութիւն է... Ուրեմն աւելի լաւ չէ, թողնեմ ամեն բան ու կրկին սկսեմ իմ առաջվայ անփոքր, անհոգ և ուղիւ կեանքը...»

չէ և ամեն մարդու բան չէ, և մանաւանդ այն պիտի մէկի համար, որ տարին երկու անգամ ուսումնարան չէ մտնում և դասատուների պակսները զցելու մասին միայն յուշմարի կէսին է մտածում:

Թեմական տեսուչը դեռ ուրախ բարեկեցական պիտի անէ և մեծ պատին (գուցէ) գնայ, որ տեսնէ իր կարգաւորաւ դպրոցները:

Ստաւական

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱԿՐԻՆ

Թիֆլիս, 15 փետրվարի

Ձեր պատուական լրագիրը իր տխուր տեղեկութիւններով ամեն օր կրկնապատկում է ամեն մի հայի մէջ այն սարսափը, որը տեղի է ունեցել վանի սովալլուկների առթիւ: Ամեն մի հայ, որի մէջ վառ է ազգասիրական ոգին և որի երակներին մէջ դեռ չէ սառել հայ արիւնը, չէ խնայում իր վերջին ոյսն անգամ օգնելու սովալլուկ եղբայրներին և քոյրերին: Եւ ահա քանի մի անգամ հայ երիտասարդներին մէջ խօսակցութեան առարկայ լինելով վանի մէջ տիրապետող սովը և մի և նոյն ժամանակ կարողալով ձեր պատուական լրագրի 19-րդ համարում վանի նամակը և «Ու» դիմելով յօդուածը, այնպիսի մի կարեկցական ողբ վառվեց մեր մէջ, որ բոլորս միաբերան կանչեցինք, օգնենք, եղբայրք, մեր սովալլուկներին, քանի որ ուժ ունենք, քանի որ կարող ենք և իւրաքանչիւրս էլ մեր քաղաքներից բաժին հանեցինք վանի սովալլուկներին: Ուստի ժողովելով ևս ուրիշ նուիրատուութիւններ, որի գումարն եղաւ 68 ռ. 60 կ., խնդրում եմ ձեզանից պ. խմբագիր, ի միաժողովութեան նուիրատուների հրատարակել նոցա անունները և ուր հարկն է ուղարկել այդ գումարը:

Հայրապետ Աւետիսեանց 5 ռ., Սերկէ Բաղդանց 5 ռ., Յովհաննէս Թումանյանց 5 ռ., Սիւրա Պարսամեանց 5 ռ., Սենեքերիմ Ղազարեանց Ալէք. սանդրապոյցի 5 ռ., Նիկողայ Վարդապետիկանց Ալէքսանդրապոյցի 5 ռ., Շմաւոն Գասպարեանց 3 ռ., Պաւել Գուրգիսեանց 3 ռ., Մ. Վարդուհի Խուճմիրեանց 2 ռ., Ղուկաս Ղուկասեանց 2 ռ., Յովհաննէս Վատկեանց 1 ռ., Գրիգոր Նիքոսեանց 1 ռ., Մկրտիչ Մկրտումեանց 1 ռ., Մելիք-Մկրտ-

Եւ ահա նա վճռում է կրկին վերադառնալ իր անցեալ կեանքին... Այսուհետեւ ձեր առաջ Ալէկին հիմնաւոր և սիրող կին չէ, ձեր առաջ կրկին առաջվայ կնոջօրով և կանգնած:

Վերջին գործողութեան մէջ Նաղէժա Պապովան կրկին կարարանում է սիրուհի է: Հանդիսական առջև ներկայանում է մի խնջող, երիտասարդներ և կանայք պար են գալիս, ուրախ կերպով ծախանակ են անցնում...

Զանկարծ մտնում է Ալէկին, հիւանդոտ դէմքով: Նա վերադարձել է արտասահմանից, որտեղ գնացել էր մի դերասանուհու ետեւից... Նոր սիրուհին նրան թողել է... Այնտեղ, օտար երկրներում, նոր սիրուհու հետ էլ, նա երջանկութեան չէ գտել... Նա կրկին վերադարձել է Ռուսաստան և ահա հանդիպում է իր կնոջը:

Սա տեսնելով իր մարդուն, կամենում է ցոյց տալ իրան առաջվայ պէս անհոգ և անփոքր կամենում է ցոյց տալ որ էլ չէ սիրում, մտաւցել է իր մարդուն, որ սիրոյ վերջին կայծը մարած է նրա սրտի մէջ... Բայց նա անկարող է լինում գիտնալ բարոյական կռիւն... Բարախութեանը, քէֆին ու արուեստական ծիծաղին յանկարծ վերջ է դրվում... Կնոջօրով յանկարծ պարի ժամանակ ուշաքափ է ընկնում... Նա ենթարկվում է սրտի հարուածին, որ հետանք է ահ և վերջ գտնւում սրտի հիւանդութեան, որ վերջին անցքերից յետոյ յայտնվել է և որ փոքր առ փոքր մայում էր նրա կազմուածքը, թէն ինքն ոչինչ ուշաքափութիւն չէր դարձնում այդ վտանգաւոր ցափ վրա... Միայն յանկարծակի է լինում սրտի պայթիւնի ժամանակ...

Պ. Պետելիսի պիէտան աւելի յարմար կը լինէր անունանել ոչ թէ «Հեղօզ» աղքատներ, այլ «Ուրիշ» վեր մի բնւ.:

Հասարակութեան և հասարակական կարծիքի



տով 1 ր., Բաղրեյի հայ տնն 1 ր., Տիգրան Կոն-  
ստանդուլ 1 ր., Գարայի Առաքելով 1 ր., Ար-  
տեմ Լիբանով 1 ր., Ալեքսի Գալստեանց 1 ր.,  
Հարություն Սուլիմանյանց 1 ր., Յարուսթին Սա-  
լաբեանց 1 ր., Ալեքսանդր Սուլիմանյանց 1 ր.,  
Թադևոս Բակոբեանց 1 ր., Նազի Ժաֆ Զանայ օղ-  
ի տանի 1 ր., Ս. Շահնազարեանց 1 ր., Ս.  
Գրիգորեանց 1 ր., Գ. Գեորգիանց 1 ր., Ալեքսանդր  
Մալխանով 1 ր., Միխայիլ Բեզիլանով 1 ր., Գրի-  
գոր Բայանդուրով 1 ր., Ստեփան Գուլեանց 1 ր.,  
Ստեփան Թուրմուզեանց 1 ր., Մելքոն Բաղդասա-  
րով 1 ր., Շալամով 1 ր., Միխայիլ Խոջափարով 1 ր.,  
Գարայի Ղազարով 1 ր., Զեյնալ տաճիկ 60  
կ., Լիպա Միսեղով 50 կ., Николай Карахановъ  
50 կ. և Ալեքսան Գեորգիով 1 ր.:

Սմբ. Պարսամբանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Փետրվարի 19-ին, Թագաւոր Կայսրի Թագաւո-  
րութեան 25-ամեայ տարեդարձի օրը, ԹԻՖԼԻՍ  
քաղաքը տոնեց փառաւոր կերպով: Քաղաքի  
բոլոր եկեղեցիներում և երևանեան հրապարակի  
վրա հանդիսաւոր կերպով եկեղեցական մաղթանք-  
ներ կատարվեցան բոլոր պաշտօնական անձանց և  
առաջին բազմութեան ներկայութեամբ, հայոց  
վանքի Մայր-եկեղեցու մէջ և հանդիսաւոր պատա-  
րագի և մաղթանքներից յետոյ տեղին հայ զույ-  
րոցների աշակերտներն ու աշակերտուհիները եր-  
գեցին ճգնաժամային Կայսրին: Բազմաթիւ  
միջոցներով արդէն գոյնգոյն դրօշակներով էին  
զարդարեալ, իսկ երեկոյեան ամբողջ քաղաքը  
լաւ շքեղ կերպով լուսաւորված էր: Չը նայելով,  
որ երեկոյեան անձին սկսեց զայլ, մինչև կէս գի-  
շեր անգին բազմութիւն զբոսնում էր բոլոր  
փողոցներում, բուլվարում և հրապարակական այ-  
գիւղում:

Մեզ գրում են ԲԱՅԴՈՒՆԻՑ, «Բազումի հայոց Աղ-  
քաթա» Բաբեգործական ընկերութեան հոգաբար-  
ւոթութեան ներկայութեան և խնդրում այն բարերար  
անձինք, որոնք այս տարվայ յիշդան տօնին  
միմանց այցելութեան գնալու փոխարէն օժանդակ-  
ութիւն արին յօգուտ աղքատաց և հոգաբար-  
ւոթութեանը թէն պարտաւոր էր նուիրատուների  
աջգնանքները տպագրել և տպագրված ցուցակը  
ամենքին բաժանել, բայց այդ նրան չափողվեց,  
որովհետև չը նայելով որ դիմեց մի քանի տպա-  
րաններին, դարձեալ չը կարողանալ իր դիմաւոր-  
ութիւնը կատարել: Ընկերութիւնը յուսով է որ  
այլք առաջ առնելով այսքան տարվայ նրա պար-  
տաւորութիւնների ճիշդ կատարվելը, պարոններ

դէմ մի այնպիսի յանդուգն քայլ անելու համար,  
ինչպէս արել է Ալեկին, հարկաւոր է անել մեծ  
բարոյական ոյժ, բարոյական մի իղջալ, բարոյական  
մի նպատակ ունենալ կեանքի մէջ: Բարձր կամ  
այդպէս անուանված լաւ հասարակութեան մի  
ներկայացուցիչ, ինչպէս Ալեկին, չէ կարող իր  
կապերը կտրել իր առաջվայ հասարակութեան  
հետ, չէ կարող իր յարաբերութիւնները կտրել  
հասարակական առնչութիւնների հետ, չէ կարող  
գիմանալ մարդը հասարակութեան դէմ ապար-  
դին կռիւն:

Երկուսից մին՝ կամ Ալեկին պէտք է լինէր կե-  
անքի մէջ մտաւոր մի նպատակ ունեցող մի ան-  
ձին, որ կարող է մենակ դիմանալ իր դէմ յայտնե-  
ված ամբողջ հասարակութեան կողմից պատերազմ-  
մին, որովհետև մտաւոր նպատակ ունեցող մարդը  
նշտութեամբ կարող է անտես անել ներկան,  
որոնք իր օգտին, իր ամբողջ ձգտումնե-  
րը աղբիւրով ուղեղ ու անկախ... կամ նա պէտք է  
բոլորովին հրաժարվէր հասարակութիւնից:

Մարդը որ իր գործունէութեան նետանքը ա-  
պագայից է սպասում, կարող է նշտութեամբ  
ուշադրութիւն չը դարձնել ներկայ սերունդի հա-  
ւածանքների վրա, անտես անել իր ժամանակա-  
կիցների ատելութիւնը, նրանց կատաղութիւնը  
կամ արհամարհանքը...

Ալեկին արաւ մի յանդուգն քայլ, վերաւորեց  
ամբողջ հասարակութիւնը, դարձաւ նրա խաղաղ և  
սովորական ընթացքի դէմ մի կենդանի բողոք,  
բայց չը կարողացաւ շարունակել սկսած կռիւնը,  
ենթարկվեցաւ իրան ճնշող արհամարհանքին, և  
խառնակելով որ իր ոյժերից վեր գործ է սկսել,  
կէս ճանապարհի վրա հրաժարվում է իր արած  
քայլից, իր յանձն առած գործից, հրաժարվում է  
ամբողջ հասարակութեան դէմ մարտնչելուց:

Ալեկին պաշտօնեայ է պետական ծառայութեան

նուիրատուները չեն նեղանայ այս անգամ նրա  
այդ ակամայ անձնորոշեան մասին:

Այս օրերս հասաւ ԹԻՖԼԻՍ յայտնի ձեռնածու-  
(Ֆոկուսիկ) պ. Կոզլով, որ յայտնի է ամբողջ  
Եւրոպայում, Շատ լրագրիւններով, թէ առաջ,  
թէ ֆրանսիական և թէ լեհական լրագրիւններով  
մեղք կարդում ենք պարոնի մասին զովասանքնր:  
Ամեն տեղ վկայում են, որ պ. Կոզլով զարմանալի  
ճարպիկութեամբ անում է իր ֆոկուսները: Նշա-  
նաւորն այն է, որ պ. Կոզլով իր ֆոկուսների մէջ  
երբէք ոչինչ մեքենաներ չէ գործ ածում, այլ իր  
բոլոր հրաշքները միմիայն ձեռքով է անում:

Ստացանք ԹԻՖԼԻՍԻ արական Պրոգրիւսիւսի  
մի քանի աշակերտներից յօգուտ Թիւրքիայի հայ  
սովատանջների 10 ր. 25 կօպ: Այս նուիրատու  
անձանց անունները: Նրատուրեանց Տիգրան 4 ր.,  
Աւագեանց Յովհաննէս 2 ր., Անտօնեանց Ռուբէն  
1 ր. 20 կ., Կարայեան Զաքար 1 ր. 5 կ., Աղու-  
նական վասիլ 1 ր., Բաղդեան Ալեքսանդր 1 ր.,  
ընդամենը 10 ր. 25 կ.:

Ստացանք ԴԵՐԵՔԵՆԻՑ, պ. Շահնազարեան դէ  
Շահարից հետեւելու նամակը, «Նշեցալ տարվայ  
«Մշակ» 61 համարում տպւած նամակով խոտա-  
ցել էի իւրաքանչիւր տարի տալ յօգուտ «Արարա-  
տեան» ընկերութեան 10 րուր: Ուղարկելով ընդ  
ամեն այդ փողը, խնդրեմ ներողութիւն կրէք տեղը  
հասցնելու:

Ստացանք յօգուտ վանի սովատանջների տիկին  
Ագապիւր Ամիրխանեանցի ձեռքով հաւաքած 80  
րուր: Տիկինն էր՝ Երուսաղիմակի տունը է 15  
ր., Մօրիստ 25 ր., Աւագեանց 1 ր. 40 կ., Խա-  
տոն 6 ր., Քալ. 2 ր., Վար. 1 ր. 15 կ., Բաթմա-  
նեան 1 ր. 50 կ., Աղ. Ա. 10 ր., պարոններ  
Շ. 1 ր. 15 կ., Հ. 1 ր., Հան. 1 ր., Էմ. 1 ր.,  
Փիրա. 1 ր., Մշ. 3 ր., Վար. 1 ր., Ենօվք, Բա-  
րուք և Նաթան Ամիրխանեանց 70 կօպ, Հայ-աօ  
ւետարանականների Թիֆլիսի ժողովից կրկակի օր-  
վայ հաւաքված 8 ր. 10 կօպ: Ընդամենը 80  
րուր:

Ստացանք յօգուտ Թիւրքիայի հայ սովատանջնե-  
րի 100 րուր: Գանձակցի Սարգիս, Սօլօմոն, Գրի-  
գոր և Մկրտիչ Ա. ֆան ոսկեան եղբայրներից:

ԼԱՅԻՆՍԿԱՅԱՍՍՈՒՄՈՒՄ ստանիցա անուանված տեղից  
(Կուրանեան վիճակից), փետրվարի 8-ից մեզ գը-  
րում են: «Այս տարի ցորերը հասնում էին այդ-  
քան մինչև 30 աստիճան, որ երբէք հաշու չէ:  
Այդ կողմերը ցորերը, առհասարակ, եղանակ  
է մինչև 10 կամ 15 աստիճան: Յունվարի 25-ին ա-  
լիւրի պուղը ծախվում էր 1 ր., 70 կ., բայց երբ  
ցուրտը դարձաւ աստակացաւ և ջաղացները փակ-

մէջ, չա կապված է մնացել իր բարոյական ամ-  
բողջ էութեամբ, իր բոլոր համակրութիւններով, իր  
ձգտումներով այն չըլանի հետ, որից բաժանվել է  
և որի դէմ իրան թող է տուել բողոքելու:

Նա գուցէ կը դիմանար հալածանքներին, կը  
կարողանար պատերազմից յաղթող դուրս գալ,  
եթէ ուրիշ պարագայով, ուրիշ կոչում ունենար  
հասարակութեան մէջ, եթէ նա աշխատէր ոչ թէ  
ժամանակակիցների, այլ ապագայ սերունդի հա-  
մար, եթէ նա, օրինակի համար, լինէր գրող, բա-  
նաստեղծ, երաժիշտ, պոուրիցիստ, կամ նկարիչ...

Բայց դրա համար և կի՛ր, որին նա սիրում է,  
պէտք է լինէր մտաւորապէս աւելի զարգացած,  
որպէս զի կարողանար իր մարդու հետ ձեռք ձեռ-  
քի տուած ընթանալ նրա բարոյական ձգտումների  
մէջ...

Կենդանի մի բարի, հասարակ աղջիկ է. նա  
ուրախ և անկարգ կեանք անցնելուց յետոյ, ճշմա-  
րիտ սիրել է մի մարդուն, ամբողջ սրտով նրան  
նուիրված է, ամբողջ կեանքի նպատակը միայն  
այդ սիրոյ մէջն է տեսնում, գրեթէ մօր քնքոյշ  
սիրով հոգում է իր ամուսնու մասին... Նրա  
սիրտը հանգստութիւն և համեստ կեանք է պա-  
հանջում, նա պատրաստ է հրաժարվել ամբողջ  
աշխարհից, միայն որ իր սիրածի, իր սրտի ընտր-  
վածի հետ, աշխարհից յետ քաշված, հասարակու-  
թեան աշխից հեռու, գիւղական կեանքով ապրի...

Ուրիշ որ և է իդէալ Նազիժդա Պալովիայի  
պէս մի հասարակ աղջիկ չէ էլ կարող ունենալ,  
—բայց այդ տեսակ իդէալ, Ալեկինին, մարդու  
ղաքի բարձր ծառայողների չըլանի այդ փայլաւ-  
ներսով, չէ կարող գոհացնել, ի հարկ է...

Մի մարդ, որ համարակալում է ամբողջ մի  
հասարակութիւն դէմ բողոքել, պէտք է կարողա-  
նայ երկուսից մէկն անել՝ կամ նա պէտք է այն-  
քան ոյժ ունենայ, որ պատերազմի ամբողջ հասա-

վեցան, ալիւրի գինը բարձրացաւ: Փետրվարի 1-ից  
կողանակը մեղմացաւ և ջաղացները կրկին սկսեցին  
բանել, այնպէս որ ալիւրի պուղը դարձաւ 1 ր. 20  
կ.: Բայց փետրվարի 6-ից մինչև 8-ը ցուրտը դար-  
ձաւ այնքան սաստկացաւ, որ 30 աստիճանից էլ  
աւելի էր, այնպէս որ 5 աստիճանի խորութեամբ  
գտնված հորերի ջուրը սառեց: Ոչ ոք մեր ձեռե-  
րից այս տարվայ ձմեռվայ պէս ձմեռ չէ յիշում:

Փետրվարի 18-ին ԹԻՖԼԻՍԻ ռուս դերասանները  
ներկայացրին ռուսերէն լեզուով Սունդուկեանցի  
«Պէպո» պիէսան:

ՇՈՒՆՈՒՑ մեզ գրում են որ այդ քաղաքում էլ  
մի քանի երիտասարդներ սկսեցին Թիւրքիայի հայ  
սովատանջների համար փող հաւաքել, բայց նուի-  
րատուութիւնները այնքան առատ չեն:

Մեզ գրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ, «Պ. Սմբատ Սարգ-  
սեանի տանը նորերում» թատրոնական ժողով  
կար. ժողովը վճռեց չուսում մի ներկայացումն  
տալ յօգուտ Երևանի սովատանջների: Խաղալու  
համար պ. Գ. Սունդուկեանի «Երաթարաւ» պիէս-  
ան ընտրվեցաւ: Տեղի ռուս թատրոնատէրնե-  
րը մտադիր են չուսում մի ներկայացումն տալ  
նոյն նպատակի համար:

ԱՆԱԼՔԱՆԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Մեցեայ օրե-  
րը գնացի հարսանք վրացոց Բիլգա գիւղը:  
Պատկեր ժամանակ պատառոտած շորերով մի  
քանի օրիորդներ և տղաներ երգում էին: Խմ հար-  
ցին պատանդանքներ, որ դրանք գիւղի ուսումնա-  
ցան աշակերտուհիներ և աշակերտներն էին:  
Միւս առաւօտը գնացի ուսումնարանը, որ գտնե-  
վում էր եկեղեցու մօտ գիւղի մի ծայրում: Ռե-  
սուսնարանը երկու դասատուն ունի, որոնք խա-  
ռ սովորում են 64 աշակերտուհիներ և աշա-  
կերտներ: Այս առաջին երեկոյին է մեր մէջ, որ  
տղաները և աղջիկները միասին խառն են սովո-  
րում: Ուսուցիչը յայտնեց, որ աղջիկները աղանե-  
րից աւելի լաւ են սովորում: Ուսումնարանը հիմ-  
նել է և պահպանում է «Բիլգա» գիւղից մեծ  
բալանդող ընկերութիւնը կողմաւում: Ուսում-  
նարանը ունի մի ուսուցիչ, մի կրօնաւոյց քահա-  
նայ և մի ուսուցչուհի: Թէ ուսուցիչները և թէ  
ուսուցչուհին բարեխղճաբար են կատարում իրանց  
պաշտօնը: Որիորդների ծնողները նրանց համար  
մի ասեղ անգամ չեն գնում, այնպէս որ ուսուց-  
չուհին իր զրգանքից նրանց համար ձեռագործու-  
թեան գործիքները առնում է:

Բարկութեան դէմ, կամ պէտք է բոլորովին փախ-  
չի հասարակութեանց, քաղաքների աղմուկի կեան-  
քից և յետ քաշվի գիւղական համեստ և հան-  
դարտ կեանքի մէջ:

Բայց Պատէթիլին պիէսայի հերոսը առաջինն  
անելու համար բարոյական բաւական ոյժ չունի,  
իսկ երկրորդ տեսակի կեանք վարել նա երբէք  
չի համարձայնել, չը կարողանալով իր չըլանի ա-  
ւանդութիւնների, իր երիտասարդական սովորու-  
թիւնների, իր չըլանի բարձր ու վարձերի, ճաշակ-  
ների հետ բոլոր իր առաջվայ կապերը կտրել...

Նրան մնում է միայն փոխմանել, զղջալ հա-  
սարակութեան դէմ իր արած քայլի մասին, և  
խոտովմանել իր իրան պէս մարդիկների գործ  
չէ հասարակութեան դէմ բողոքել և որ իր յան-  
դուգն քայլն անելով, նա իր ոյժերից վեր մի բնու  
է յաւակել իր ակաւր ռուսերի վրա:

Նայենք այժմ Պատէթիլին պիէսայի վրա և մի  
ուրիշ տեսակէտից:

Երևակայեցէք ձեզ գործի մի լուրջորդ խնդրում  
չրի մէջ: Ավի վրա գտնված մարդիկ փոխանակ  
գնելու, օգնութեան ձեռք մեկնելու խնդրով, հէջ  
որ նա համարում է ավիին, կրկին յետ են մը-  
ղում նրան ավից, չը թոյլ տալով նրան փրկվելու  
և կրկին յետ են գցում նրան չրի մէջ...

Գրեթէ այս ձեռք է վարվում հասարակութիւնը  
ընկած մարդու կամ կնոջ հետ, որոնք մոլորված  
լինելուց յետոյ, կրկին ցանկանում են մտնել  
կեանքի ուղիղ և բարոյական ճանապարհի մէջ:  
Նազիժդա Պալովիայն սիրեց անկեղծ սիրով և  
այդ սիրոյ զգացմունքի շնորհով ընկած կնոջից նա  
դարձել է բարոյական և օրինաւոր կին: Կարծում  
էք որ հասարակութիւնը նրան ձեռք կը մեկնի,  
կօշոյն նրան վեր կենալ, բարոյական ճանապարհի  
վրա կանգնել,—ոչ, նրան ոչ մի տեղ չեն ընդու-  
նում, ամեն մարդ նրանից իր երեսը դարձնում է,

Մեզ հաղորդում են ԱՆԱԼՔԱՆԱՔԻՑ, որ այն-  
տեղ պ. Վահրամանի տանը յօգուտ վանի սովա-  
լուկների նուիրատուութեան հաւաքվեցաւ 91 ր.  
ստորագրութիւնը շարունակվում է: Այդ փողերը  
դեռ ևս մնեք չենք ստացել:

Վանի հայ սովատանջներին մեր խմբագրու-  
թեան միջոցով ուղարկված 2000 րուրը գումարը  
ստացվեցաւ և Պոլսի մէջ, ինչպէս մեզ այնտեղից  
տեղեկացրին հեռագրով, և մեր խնդրելն հա-  
մեմատ այդ գումարը վան կը հասցնի: Մի և  
նոյն ժամանակ և Պոլսի մէջ կազմված «Բայազէ-  
թի», Ալաշկերտի, Վանի և այլ սովեւոց խնամող  
կենտրոնական Մասնաժողովի ատենակապտ պ.  
Սերովբէ կիւլպէնկեան տեղեկացնում է մեզ, որ  
մենք մեր բոլոր հաւաքած նուէրները յօգուտ սո-  
վատանջների կարող ենք ուղղակի հասցնել այդ  
կենտրոնական մասնաժողովի վարչութեանը, որ  
կը կարգադրի ստացած փողերը Հայաստանի այլ  
և այլ տեղերում պահանջմանը համեմատ:

Այս ինչ անձինքներից է բաղկացած «Սովեւոց  
խնամատու կենտրոնական Մասնաժողովը» և  
Պոլսի մէջ Առաջին ատենակապտ Մ. Սերովբէ  
կիւլպէնկեան, երկրորդ ատենակապտ Սահակ Ղա-  
զարոսեան, զանապետ Արէլ կիւլպէնկեան, հա-  
մարակալ Գառնիկ Յովակիմեան, առաջին ատե-  
նապետ Պոլոս Թ. Շալան և երկրորդ ատենա-  
պետ Գարրիէլ Նորատուկեան:

«ՄԵԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒՄՆԵՐՑ

Ա. ՊԵՏԵՐՈՒՄԻՑ, 19 փետրվարի: «Правдѣ.  
Вѣстѣ» լրագրում տպված է Վիլհելմ կայ-  
սրի ուսաց Կայսրին ուղարկած նամակը: Վիլ-  
հելմ յայտնում է, թէ այն բարեկամութիւնը,  
որ կայում էր նրանց հանդերձաւը վերա-  
փոխված ծնողներին միմեանց հետ, ներկայ  
յարարութիւնների մէջ էլ պահպանվում է  
երկու միահեծանների մէջ: Վիլհելմ վտա-  
հու թիւն է յայտնում, որ այս բարեկամու-  
թիւնն անփոփոխ կը շարունակվի մինչև նրա  
կեանքի վերջին օրերը: Հրատարակված է սե-  
նատի ուկալը, որի հիման վրա ամենողորմա-  
բար ներվում են, նայելով դասաւորութիւննե-  
րին, մասամբ կամ ամբողջապէս զանազան  
սուգանքներ, ապառիկներ, հարկեր ու տուր-  
քեր:

Ա. ՊԵՏԵՐՈՒՄԻՑ, 18 փետրվարի: Պետական  
բանկի 5% տոմսին առաջին շրջանի արժէ  
94 ր. 12 կ., երկրորդ 93 ր. 25 կ., երրորդ  
93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին 5%, ա-  
ռաջին փոխառութեան տոմսին արժէ 227  
ր., երկրորդ 227 ր., արևելեան առաջին փո-  
խառութեան տոմսին արժէ 90 ր. 25 կ.,  
երկրորդ 90 ր. 75 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ.,  
—ուսկին 7 ր. 72 կ.: Ռուսաց 1 րուր Լոն-  
դօնի վրա արժէ 25.43 պէնս. Ռուսաց 100  
րուր Բերլինի վրա արժէ 228 մարկ 25 պֆ.,  
Համբուրգի վրա—216 մարկ 50 պֆենից,  
Փարիզի վրա 267 ֆրանկ 25 անտին:

Խմբագիր—Կատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ

ոչ ոք իր ձեռքը չէ մեկնում նրան... Նրան կրկին  
յետ են մղում այն անբարոյական չըլանը, որտեղից  
նա դուրս է եկել, նրան մերժում են, չեն թող տալիս  
որ ուղղվի, չեն էլ հաւատում որ ընկած մարդ-  
կային էակը կարող է ուղղվել:

Մի գող, կամ բարոյապէս մի ընկած մարդ,  
խելել է եկել, նրա մէջ զարթել է խնդաւորեղ,  
նա կեանքի այս կամ այն հանգամանքների շնորհով  
կամենում է այսուհետև թողնել իր անցեալ կեան-  
քի եղանակը, կամենում է ուղղվել, կամենում է  
օրինաւոր մարդ դառնալ,—բայց հասարակութիւնը,  
փոխանակ նրան պահպանելու, նրան աշակցելու  
իր բարի գիտաւորութիւնների մէջ, զգուսնողով և  
հպարտութեամբ իրանից յետ է մղում զղջացող  
մարդուն:

Յայտնի է որ եւրոպական բոլոր մայրաքաղաք-  
ներում բարձր դասակարգի կանայք հինգած  
ունեն բարեգործական ընկերութիւններ, որոնց  
նպատակն է նիւթապէս, մտաւորապէս և բարո-  
յապէս օգնութիւն հասցնել ընկած կանանց, որպէս  
զի նրանց դուրս բերեն անբարոյականութիւնից,  
բայց երբ մի կին սիրոյ զգացմունքի շնորհով կա-  
մենում է ուղղվել,—հասարակութիւնը նրան իր  
չըլանի մէջ չէ ընդունում, որպէս ժամաւախտով  
վարակված մի էակ և ստիպում է նրան կրկին  
փրադառնալ այն անբարոյական չըլանը, որտե-  
ղից յանդգնել է դուրս գալ:

Եթէ մի կողմից երիտասարդ Ալեկինի տիպի  
վերաբերութեամբ Պատէթիլին պիէսան յարմար կը  
լինէր անուանել «Սովեւոց վեր մի բնու», ուրիշ կող-  
մից հասարակութեան ցոյց տուած փոքրոգու-  
թիւնը դէպի միմանց սիրող երկու երիտասարդ-  
ները, կատարեալ իրաւունք է տալիս հեղինակին  
անուանել իր պիէսան «Շողով աղքատներ»:

Գ. Ա.